

PROBLEMY KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO KANDYDATÓW NA NAUCZYCIELI JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO

Iwona Dembowska-Wosik¹

BŁĘDY JĘZYKOWE W PRACACH PISEMNYCH PRZYSZŁYCH LEKTORÓW JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO

Słowa kluczowe: błąd językowy, kształcenie lektorów JPJO, kompetencja językowa

Streszczenie. Autorka analizuje błędy językowe w pracach studentów specjalizacji glottodydaktycznej studiujących na Uniwersytecie Łódzkim. Przedstawia klasyfikację błędów z podziałem na wewnątrz- i zewnątrzjęzykowe oraz podaje liczne przykłady. Ilustrują one niepokojące zjawisko niedostatecznej kompetencji przyszłych lektorów JPJO w rodzimym języku, zarówno wśród studentów filologii polskiej (pierwszego i drugiego stopnia), jak i filologii obcych oraz ukazują pilną potrzebę podjęcia działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku.

WSTĘP

Od czasu wejścia Polski do Unii Europejskiej oraz wprowadzenia systemu certyfikacji znajomości języka polskiego jako obcego, nauka naszego ojczystego języka cieszy się coraz większą popularnością. Skutkuje to wzmożonym zainteresowaniem glottodydaktyką wśród studentów, którzy przygotowują się do pracy w zawodzie lektora JPJO w ramach specjalizacji na studiach polonistycznych, neofilologicznych czy w ramach studiów podyplomowych. Kieruje to zainteresowanie glottodydaktyków w stronę pedeutologii. Podejmowane są inicjatywy, zmierzające do porównania i ujednoczenia programów nauczania w różnych ośrodkach kształcących przyszłych nauczycieli, ukazała się także monografia P. Gębala (2013), omawiająca ten temat.

¹ i.dembowska@gmail.com, Katedra Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, Instytut Filologii Polskiej, Wydział Filologiczny Uniwersytet Łódzki, ul. Pomorska 171/173, 91-236 Łódź.

Na Uniwersytecie Łódzkim przyszli lektorzy JPJO kształceni są w ramach specjalizacji „Nauczanie języka polskiego jako obcego” prowadzonej od 2006 roku najpierw przez Zakład Glottodydaktyki Polonistycznej, przekształcony później w Katedrę Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej. Obecnie UŁ umożliwia uczestnictwo w specjalizacji studentom studiów polonistycznych pierwszego i drugiego stopnia oraz studentom studiów neofilologicznych drugiego stopnia.

Pracownicy Katedry Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, poza zajęciami w ramach specjalizacji, prowadzą także kursy językoznawcze na wszystkich latach studiów polonistycznych, w tym z leksykologii i leksykografii, gramatyki opisowej języka polskiego, kultury języka polskiego, praktycznej stylistyki oraz lingwistyki kulturowej. Podczas zajęć mają okazję obserwować niepokojące tendencje wśród studentów – młodzież przychodząca na studia polonistyczne (i wybierająca specjalizację glottodydaktyczną) charakteryzuje się niewystarczającą kompetencją w języku ojczystym. Braki te starają się oczywiście korygować podczas prowadzonych zajęć, jednak wymiar godzin przewidzianych w programach nauczania nie jest wystarczający, aby nadrobić wszystkie zaległości. Stąd niepokój o poziom językowego przygotowania kształconych w UŁ lektorów JPJO i potrzeba bliższego, bardziej systemowego przyjrzenia się temu problemowi.

Inspiracją do przeprowadzenia niniejszego, niewielkiego badania stały się prace studentów specjalizacji, które powstały w ramach przedmiotu „System certyfikacji JPJO”. Przedmiot ten nauczany jest w trzecim semestrze zajęć specjalizacyjnych (jest to odpowiednio czwarty semestr studiów pierwszego i drugiego stopnia). Jednym z punktów programu nauczania jest udział słuchaczy w przykładowym teście certyfikatomym na poziomie C2, w ramach którego studenci podczas zajęć tworzą prace pisemne na tematy zawarte w części D testu przykładowego dostępnego na stronie internetowej www.certyfikatpolski.pl.

W 2014 roku autorka niniejszego tekstu zebrała i przeanalizowała 50 takich prac napisanych przez studentów w różnych grupach specjalizacyjnych (zarówno na studiach polonistycznych, jak i neofilologicznych). Ich lektura ujawniła szerokie spektrum błędów językowych, popełnianych przez studentów niejednokrotnie kończących już studia filologiczne. W poniższym artykule przedstawia typy i przykłady tych błędów, wskazując jednocześnie słabości w kompetencji językowej tych grup studentów.

Podział błędów był inspirowany monografią Z. Saloniego *Błędy językowe w pracach pisemnych uczniów liceum ogólnokształcącego. Próba analizy językoznawczej* z 1971 roku oraz klasyfikacją błędów językowych przedstawioną przez A. Markowskiego w podręczniku *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne* (2012).

Błąd językowy rozumiany jest za A. Markowskim jako takie odstępstwo od normy językowej, które nie znajduje uzasadnienia funkcjonalnego i które razi świadomych użytkowników języka (2012, s. 55). Autorka omawia kolejno błę-

dy zewnątrzjęzykowe (interpunkcyjne i ortograficzne) oraz wewnątrzjęzykowe (fleksyjne, składniowe, leksykalne oraz stylistyczne). W badanym materiale, obejmującym około 20000 słów, znaleziono i przeanalizowano łącznie ponad 400 błędów. Poniżej przedstawiona została ich klasyfikacja.

1. BŁĘDY ZEWNĄTRZJĘZYKOWE

1.1 BŁĘDY INTERPUNKCYJNE

Błędy interpunkcyjne stanowią najliczniejszą grupę błędów w badanym materiale (ponad 50%, 228 jednostek). Wśród wynotowanych przykładów przeważają błędy w użyciu przecinka, w tym zarówno brak przecinka, jak i postawienie przecinka w niewłaściwym miejscu. Wiele z tych błędów należy uznać za błędy rażące na poziomie wyższej edukacji humanistycznej, gdyż są to brak przecinka przed spójnikami przeciwstawnymi, wynikowymi i synonimicznymi oraz stawianie przecinka przed spójnikami współrzędnymi łącznymi, rozłącznymi i wyłączającymi.

To niewątpliwy atut lecz należy z niego korzystać rozsądnie.

Nasze ceny nie są straszne więc nie czekaj.

...jest to przejaw braku dojrzałości (...) oraz totalnego zlekceważenia, lub braku zrozumienia realiów.

Proszę swoją motywuję tym, że ukończyłam studia wyższe na kierunku zarządzanie i administracja, i chciałabym rozpocząć pracę w zawodzie.

Nagminne jest także nieoddzielanie przecinkiem (lub przecinkami) zdań podrzędnie złożonych oraz imiesłowowych równoważników zdania.

Popularność forów internetowych, szybkość z jaką uzyskujemy odpowiedzi na wszelkie zadanie za ich pośrednictwem pytania...

...miejsce, w którym się znalazłam nie miało nic wspólnego z Egiptem.

...wiedziałam kim będę w przyszłości...

Odkąd pamiętam uwielbiałam dzieci.

Myślę że są oni dla mnie autorytetem...

na zajęcia można uczęszczać będąc studentem

Nie będąc dorosłymi, dojrzałymi osobami koncentrują się tylko na dobrach materialnych...

Także interpunkcja wtrąceń stanowi dużą trudność, w szczególności postawienie znaku przestankowego zamykającego wtrącenie.

Wśród błędów w użyciu przecinka znalazły się także: jego brak w porównaniu paralelnym *zarówno..., jak i...*, oddzielanie przecinkiem spójników złożonych **mimo, iż, *mimo, że*, użycie tego znaku interpunkcyjnego przed skrótem *itp.* oraz liczne zastosowania przecinka w miejscach przypadkowych,

wskazujące na znaczny brak rozeznania w zasadach użycia tego znaku interpunkcyjnego:

... zastąpienie relacji rzeczywistej, relacją wirtualną...

... główną zaletą tego, jest wygoda...

Pokój w którym mieszkałam był, brudny, mały, nieodpowiadający standardom trzygwiazdkowego hotelu.

Inną liczną grupą błędów interpunkcyjnych były usterki w użyciu cudzysłowu, por.

... na pewno znajdują „swoje miejsce na ziemi”.

... często prawdę potrafimy ukazać tylko „za maską monitora”...

... zapoznawania swoich „drugich połówek”...

... czy przyjaźnie internetowe nie są w pewien sposób „sztucznym tworem”...

Powyższe przykłady pokrywają się z obserwacjami, które autorka artykułu prowadziła w ramach zajęć z praktycznej stylistyki i które wskazują, że funkcja cudzysłowu jako znaku przytoczenia, znaku wskazującego na ironię lub obcość stylistyczną jest studentom nieznana. Świadczy o tym także użycie cudzysłowu wraz z wyrażeniem o charakterze metajęzykowym, ujawniającymi świadomość autora, że posługuje się elementem obcym, cudzym:

... stanowiących niejako „przyszłość polskiego narodu”

... tak zwane „internetowe swatki”...

Studenci czują natomiast potrzebę ujęcia w cudzysłów elementów frazeologicznych i metaforycznych, co prawdopodobnie ma związek z intuicyjnym rozpoznaniem szczególnego statusu tych elementów językowych.

Zbiór błędów interpunkcyjnych zamykają pojedyncze przykłady innych usterek, w tym takie jak: brak myślnika w miejscu konstrukcji eliptycznej, brak kropki na końcu zdania (sic!), brak kropki po skrótce *m.in.* oraz po liczebniku porządkowym wyrażonym cyframi arabskimi (*w 21 wieku*).

1.2. BŁĘDY ORTOGRAFICZNE

Błędy ortograficzne stanowiły ponad 12% zebranych przykładów (56 poświadczeń). W tym zbiorze znalazły się zaskakujące wśród studentów studiów filologicznych, ale dość częste błędy w pisowni łącznej i rozdzielnej różnych części mowy, np. **możnaby*, **nie ublagany*, *nie rezygnująca*, **nierozumiejąc*, **napewno*, **codzień*, **ponad to*, **cyber przestrzeń*.

Liczną grupę stanowiły błędy w zapisie form związanych z użytkowaniem Internetu. Usterki dotyczyły pisowni małą literą nazw własnych portali internet-

towych i programów komputerowych (*facebook, *twitter, *nasza-klasa, *skype) lub nieuzasadnionego użycia wielkiej litery (*Facebook'owe „lubię to”, kontakty *Internetowe). Problematiczny okazał się także zapis form fleksyjnych nazwy Facebook, ze względu na swoje obce brzmienie zapisywanej niepoprawnie z apostrofem (*Facebook'u, *Facebook'a) oraz innych rzeczowników nazywających działania i funkcje związane z użyciem nowoczesnych urządzeń telekomunikacyjnych (sms, video, chadowanie). Błędy te – choć oczywiście niepożądane – można uznać za mniej niepokojące, gdyż dotyczą one elementów językowych od niedawna obecnych w polszczyźnie, tak więc wątpliwości związane z ich zapisem wydają się zrozumiałe.

Piętno, jakie nowe technologie komunikacyjne odcisnęły na języku polskim, uwidacznia się w kolejnej grupie błędów ortograficznych, obejmującej przykłady fonetycznego zapisu końcówki biernika liczby pojedynczej rzeczowników rodzaju żeńskiego oraz 1 os. lp. koniugacji –ę, -esz, (z pominięciem oznaczenia nosowości), np.

...są oni zorientowani jedynie na *sytuacje „tu i teraz”...

Proszę zapytać jakiegoś *licealiste o wybór studiów.

zdają sobie *sprawę

wliczone w *cene

*chce

*gwarantuje

Uważam, że obserwowane obecnie upowszechnienie tego typu błędów wynika z charakteru komunikacji za pomocą esemesów, które do niedawna „karały” użytkowników telefonów komórkowych dodatkowymi opłatami za używanie polskich znaków.

Wiele usterek związanych było z użyciem wielkich i małych liter, zarówno ze względów znaczeniowych (*Japoński, Hiszpański, Włoski, Francuski, prezydent miasta Krakowa*), jak i grzecznościowych i kompozycyjnych w korespondencji. Znaleziono również przykłady błędnego użycia wielkich liter w sytuacjach nieuzasadnionych względami grzecznościowymi, por. *upodobnić się do *Nas, prosiłam *Panią z recepcji...*

Dwa spośród wynotowanych błędów – o charakterze jednostkowym – miały podłoże w fonetycznym zapisie (...*na naszym stole wigilijnym zawsze musiał *znaleść się piernik..., *wachlasz*). Kilka natomiast miało naturę pozasystemową i sprawiało wrażenie usterek powstałych z braku wprawy w pisaniu odręcznym, por. **dzeń, w *związku z niedotrzymaniem warunków umowy, z *widokem, *kierowcą*).

2. BŁĘDY WEWNĄTRZJĘZYKOWE

2.1. BŁĘDY FLEKSYJNE

Jak zauważa Z. Saloni, *fleksja jest dziedziną gramatyki języka ojczystego, którą dziecko przyswaja stosunkowo wcześnie* (1971, s. 22), co powoduje, że typowe błędy fleksyjne u rodzimych użytkowników języka są zjawiskiem niezmiernie rzadkim. Błędy fleksyjne (wybór niewłaściwej postaci wyrazu, wzorca odmiany, postaci tematu fleksyjnego, niewłaściwe końcówki, nieodmienianie wyrazu odmiennego czy też odmienienie – nieodmiennego; Markowski 2012, s. 56) należy odróżnić od błędów składniowych (polegających na niewłaściwym łączeniu wyrazów ze sobą; tamże, s. 56). Nieliczne znalezione w materiale przykłady usterek fleksyjnych to brak odmiany nazwy programu komputerowego Skype (*za pomocą Skype, pogawędki na Skype*). Pozostałe błędy mają charakter jednostkowy i dotyczą: nowego znaczenia rzeczownika *forum* (forum internetowe) w kłopotliwym dopełniaczu liczby mnogiej (*liczba *for internetowych*), odmiany nazwy własnej opatrzonej rzeczownikiem pospolitym w nazwie urzędu (*w Urzędzie Miasta Łódź*), stopniowania opisowego przymiotnika (w miejsce stopniowania prostego: *kolor włosów [zmieniałam] na bardziej ciemny*) oraz zaskakującej formy czasu teraźniejszego czasownika oddychać (**odetchamy z ulgą*).

2.2. BŁĘDY SKŁADNIOWE

A. Markowski wymienia następujące przykłady błędów składniowych: błędy w zakresie związku zgody, błędy w zakresie związku rządu, w używaniu przyimków i wyrażen przyimkowych, niepoprawne skróty składniowe, niepoprawne konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem zdania, konstrukcje niepoprawne pod względem szyku oraz zbędne zapożyczenia składniowe (2012, s. 56-57). W monografii Z. Saloniego wymienione jest ponadto błędne użycie spójników i zaimków względnych (1971, s. 93). Zagadnienia niepoprawnego użycia zaimków i innych wyrazów o znaczeniu relacyjno-gramatycznym zalicza autor do błędów leksykalnych, wydaje się jednak, że ponieważ dotyczą one struktury zdania i tekstu, powinny znaleźć się wśród błędów składniowych. Spośród wyżej wymienionych typów w analizowanym materiale odnaleziono następujące przykłady:

2.2.1. Błędy w zakresie związku rządu

...wielu młodych indywidualistów oczekuje od siebie *mnóstwo rzeczy.
...wyczekiwałam *na zakończenie procesu pieczenia...
Jednak czy wiedzą, *co tak naprawdę chcą od życia i którą drogę wybrać?
Magisterium uzyskałam, broniąc *pracy pod tytułem...
Nuta cynamonu (...) dopełniała *idealny smak i zapach.

2.2.2. Usterki w szyku

Rozmowy internetowe nie są w stanie *przede wszystkim zastąpić kontaktu osobistego...
W czasie *drugiego stopnia studiów...

2.2.3. Niepoprawne konstrukcje z imiesłowowym równoważnikiem zdania (brak tożsamości podmiotów lub czasu wykonywania czynności)

Będąc w okresie buntu, wydaje im się...
Biorąc pod uwagę osobowość człowieka, dąży on do kontaktu z drugą osobą...
Spotykając się ze sobą (...), przekazujemy dużo więcej informacji niż poprzez zdania
wyświetlone na ekranie.
Magisterium uzyskałam, broniąc pracy pod tytułem...

2.2.4. Błędne użycie przyimków (użycie złego przyimka, brak przyimka)

...pracuje w korporacji *na call center...
wczasy *do Egiptu
...blokuje młodych ludzi *do zastanowienia się...
Zapraszamy na zajęcia *języka polskiego.

2.2.5. Niepoprawne użycie zaimków i innych wyrazów o znaczeniu relacyjno-gramatycznym

Nawet jeśli często rozmawiamy ze znajomymi za pomocą komunikatorów internetowych czy telefonów, w końcu odczuwamy potrzebę spotkania się z *tą osobą.
...mimo że obserwujemy tendencję zapoznawania swoich „drugich połówek” za pośrednictwem Internetu, *tacy ludzie również kiedyś muszą się spotkać.

2.2.6. Zbędne zapożyczenia składniowe

W materiale zarejestrowano przykłady zbędnych zapożyczeń składniowych z języka angielskiego, mające postać nieuzasadnionego użycia zaimka dzierżawczego *swój*.

możemy poznać swoją miłość
kontaktować się ze swoimi bliskimi

2.3. BŁĘDY LEKSYKALNE

Błędy leksykalne, stanowiące niemal 20% zarejestrowanych błędów, podzielono na błędy wynikające z naruszenia łączliwości wyrazu, błędy określane przez Z. Saloniego jako właściwe błędy leksykalne, błędy frazeologiczne oraz wyrażenia pleonastyczne. Właściwe błędy leksykalne rozumie Saloni jako błędy oparte na *mechanizmie semantycznym*. U źródeł ich powstawania badacz widzi mechanizm używania przez nadawcę środka językowego *tylko w przybliżeniu odpowiadającego treści myślowej* (1971, s.158). Uważam jednak, że ważniejsza w procesie powstawania takich błędów jest niepewność nadawcy co do rzeczywistego znaczenia używanej jednostki leksykalnej. Nieznajomość dokładnego znaczenia leksemu może leżeć także u podstaw usterek w łączliwości. W tym drugim wypadku jednak, niezrozumienie wyrazu prowadzi do niewłaściwego zestawienia go z innymi jednostkami leksykalnymi.

2.3.1. Wykolejenia łączliwości

Przykłady błędnego zestawiania wyrazów spowodowanego niezrozumieniem znaczenia niektórych składników zdania są licznie reprezentowane w materiale:

[oferta] wydała mi się *adekwatna do moich oczekiwań.

...tego *rodzaju osoby...

Czy są one skazane na *odosobnienie i odizolowanie od reszty grupy?

Nasza szkoła językowa (...) jest jedną z najlepszych w całym kraju. Każdego roku nasze

*grono opuszcza wielu zadowolonych uczniów.

...tej tęsknoty nie *niwelują.

Co na przykład z osobami, które nie są *członkami żadnych serwisów?

Internetowa komunikacja jest sztuczną *konwersacją...

... kiedy *młodzież wkracza w wiek dojrzewania.

Młodość ma raczej swoje błędy i swoje *głupoty.

...będę musiała sprawę skierować do sądu i tam *dociekać swoich praw.

[młodzi ludzie] *doświadczą różnych wydarzeń.

[biuro podróży] nie *wywiązało się w pełni z zapewnianych usług.

...stałam się *posiadaczką konta...

*Posiadamy miły i wykwalifikowany personel...

Większość ludzi zapytanych, jaki jest twój *najgorszy zapach z dzieciństwa, od razu bez zastanowienia wymieni gabinet dentystyczny.

Nieco mniejszą grupę stanowią przykłady użycia synonimów niecałkowitych:

W przeszłości przeniosą się w *ogromnej (zam. dużej) części do Internetu.

Z *ogromną (zam. dużą) pewnością mogą stwierdzić...

*teraźniejszy (zam. współczesny) świat

Pamiętaj, to z nami możesz odkryć wszystkie *kolory (zam. barwy) nauki języków obcych.

*popularna (zam. powszechna) obojętność

...nie słuchając starszyzn (sic!) i odrzucając pozytywne wzorce (...), na siłę szukają

*indywidualnej (zam. własnej) dobrej drogi.

Inny przykład stanowią zestawienia leksemów, które odwołują się do nieistniejącej w języku polskim metafory pojęciowej, np. użycie czasownika *podnieść* w pytaniu *A może chcesz *podnieść swoje umiejętności?* odwołuje się do metafory pojęciowej GÓRA TO DOBRZE, której w polszczyźnie nie stosuje się do opisu umiejętności; por. także:

[praca] będzie źródłem mojej samorealizacji i* poszerzania życiowej pasji.

Nasze zajęcia *pogłębią Twoje zaawansowanie językowe...

możliwość *zaczerpnienia wiedzy

Część przykładów wadliwej łączliwości ma charakter kategoriałny, czyli – jak pisze A. Markowski – składa się z elementów, które wchodzą w połączenia tylko z konkretną kategorią wyrazów (2012, s. 253).

*Problem dzieci nie brzmi zbyt optymistycznie...

Serwisy społecznościowe (...) uchodzą obecnie za *nieodzwonne, ale jednocześnie niebezpieczne środki komunikacyjne.

Ludzie (...) muszą *zdać się na telefon czy Internet.

Oferujemy *dużo kursów językowych.

Trzecim argumentem może być *fakt...

Niektóre zaś usterki mają charakter normatywny – ich poprawność lub niepoprawność zależy jedynie od zwyczaju językowego i skodyfikowanej normy (por. A. Markowski 2012, s. 253). To one decydują o tym, że w polszczyźnie *spełniać* można jedynie *marzenia* lub *warunki*, *podejmować* – *decyzje*, a wyrażenie *realizować prace* odnosi się jedynie do prac budowlanych.

W pracy tej będę *spełniała swoje zainteresowania...
 ...musiałam długo czekać na *spełnienie moich oczekiwań...
 ...zainteresowania młodych ludzi potrafią zmieniać się wielokrotnie, a wraz z nimi wybory, które *podejmują.
 Zakres prac, które mogłabym *realizować w urzędzie...

Interesującą grupę stanowią przykłady użycia przymiotników mających stanowić antonimy określenia *wirtualny*. W funkcji tej pojawiły się w tekstach leksemu *rzeczywisty*, *autentyczny* i *realny*. Wydaje się, że te trudne do przyjęcia połączenia wyrazowe odzwierciedlają istniejącą w języku polskim lukę leksykalną.

Nawet wśród nastolatków istnieje tendencja do kontaktu *rzeczywistego...
 Spora część młodzieży woli pogawędki na Skype (sic!) od *rzeczywistych spotkań, bo jest to wygodne.
 ...kogoś, kim chcieli być w *autentycznym życiu...
 Ludzie będą coraz chętniej powracać do dawnych, *realnych form kontaktu...

Jak pisze Z. Saloni, błędy leksykalne często przyjmują pozornie postać błędów słowotwórczych. Jeśli jednak w polszczyźnie ogólnej dany wyraz używany jest w innej funkcji – mamy do czynienia z błędem leksykalnym (1971, s. 158-159).

plany *przyszłościowe
 środki *komunikacyjne
 kontakty z *towarzystwem
 ...jakie argumenty za tym przemawiają, a jakie są temu *przeciwnie.
 studia *administracyjne
 ...wiele osób zaczyna dzień od zalogowania się do portalu społecznościowego, przeczytania wirtualnej gazety lub *odpowiedzi (zam. odpowiedzenia) na wiadomości znajomych przez komunikator.

2.3.2. Właściwe błędy leksykalne

Użycie wyrazów w błędnym znaczeniu odnotowano w analizowanym materiale kilkanaście razy. Zanotowano także jeden przykład błędnej postaci obco brzmiącego wyrazu *szykanowany*.

Zjawisko *popularyzacji kontaktów internetowych ma również wiele ciemnych stron.
 U nas nie będziesz marnować czasu na *sztapkowe ćwiczenia gramatyczne...
 Inna *kwestia tego problemu...
 marzenie o wyższym *kształceniu
 ...można ukryć swoje *afekty, np. pod postacią emotikonów.
 Dwadzieścia lat to stosunkowo bliska *odległość.

Faktem jest wszechobecna i stająca się cechą uniwersalną obojętność i *powszechność wśród *młodocianych...

Od 2020 r. jestem *żonata.

Łatwy dostęp do *sieci komunikacyjnej

Nie twierdę, że młodzi ludzie są głupi. Wręcz przeciwnie – oni właśnie zdobywają mądrość *istnienia.

ludzie są *szkanowani

2.3.3. Błędy frazeologiczne

Błędy frazeologiczne znalezione w materiale nie są bardzo liczne, znajdują się jednak wśród nich przykłady zarówno dotyczące zmian w składzie związku (...*toż to miód w gębie!*, *Niestety, jest to droga powolna i usłana przeszkodami.*, ... *standard w tym hotelu nie zakrawał nawet o trzy gwiazdki.*), zmiany formy frazeologizmu (*brzemienna w skutkach*, ... *świadomość, czego w życiu nie chcemy, jest połową drogi do dowiedzenia się, jak wyobrażamy sobie siebie.*, ...*warunki, jakie panowały w tym hotelu, przechodzą ludzkie pojęcie.*) oraz użycie frazeologizmu w niewłaściwym (w tym wypadku – negatywnym) znaczeniu (*To, co tam zastałam, przeszło moje najśmielsze oczekiwania.*).

2.3.4. Pleonazmy

Dopłacić *znaczną kwotę pieniędzy...

*znane gwiazdy

2.3.5. Nadużywanie internacjonalizmów

Za usterki leksykalne można również uznać nieuzasadnione względami kompozycyjnymi i stylistycznymi użycie internacjonalizmów, które mają swoje rodzime odpowiedniki w polszczyźnie, por.

...uczucia i emocje, które są niezbędnymi *elementami w budowaniu prawdziwych relacji.

Młodzi ludzie *preferują coraz częściej *konwersacje przed ekranem komputera.

2.4. BŁĘDY STYLISTYCZNE

Ostatnią grupą błędów, jakie chciałabym przedstawić, są błędy użycia, czyli błędy stylistyczne. Wśród zebranych przykładów zdecydowałam się wyróżnić błędy stylistyczne o charakterze leksykalnym oraz składniowym. Aby ustalić, czy mamy do czynienia z błędem stylistycznym, należy najpierw określić, jakiego stylu powinien użyć nadawca to stworzenia danego tekstu. Wśród tematów wypracowań, które mogli wybrać studenci, większość form wypowiedzi (esej, opinia, autocharakterystyka, tekst argumentacyjny) nie wymagała szczególnego nacechowania stylistycznego. Z pozostałych tekstów dwa mieściły się w obrębie stylu urzędowego (skarga, podanie), zaś jeden był tekstem reklamowym. Jednak specyfika konkretnego zadania (autorem tekstu reklamowego miał być dyrektor szkoły językowej) sprawiała, że mógł być on fortunnie zrealizowany przy użyciu polszczyzny ogólnej. Ze względu na charakter tekstów za usterki stylistyczne uznawałam użycie stylu wysokiego lub potocznego oraz nieliczne przykłady stylu urzędowego.

2.4.1. Błędy stylistyczne o charakterze leksykalnym

W tej grupie znalazły się zarówno pojedyncze leksemy (w tym także wyrazy o charakterze funkcyjnym), jak i związki frazeologiczne:

- z *tegoż powodu możemy być, kim chcemy,
- *z czterdziestką*na karku
- Każdemu *młokosowi wydaje się, że jego zdanie jest słuszne...
- ...możemy *złapać gumę w lesie lub *wywinąć orła na parkiecie...

2.4.2. Błędy stylistyczne o charakterze składniowym

Do tej grupy zaliczono głównie elementy charakterystyczne dla stylu potocznego, który najpełniej realizowany jest w mowie. Stąd znalazły się w niej konstrukcje składniowe charakterystyczne dla języka mówionego (w tym anakoluty) oraz izolowany przykład nieuzasadnionego użycia składni stylu urzędowego (...*wyczekiwałam na zakończenie procesu pieczenia*...).

- Po studiach zrobię uprawnienia do wykonywania zawodu brokera ubezpieczeniowego...
- Byłam wtedy małą dziewczynką (tak około 5 lat)...
- Podejrzewam, że nie jestem w tym momencie odosobnionym przypadkiem...

Rzadko kiedy zastanawiamy się nad tym, czy postęp technologiczny i komunikacyjny nie pozbawia nas możliwości pogłębienia więzi z bliskimi...

Hotel miał tylko dwie gwiazdki i był obskurny.

Poinformowałam o tym w recepcji...

Obsługa hotelu nie zareagowała w ogóle na to, że jest brudno. Kazali mi samej posprzątać.

Prosiłam o pokój z widokiem na morze, dostałam na basen...

Zawsze będę dbała o siebie – koniecznie siłownia, by czuć się dobrze i fryzjer co jakiś czas, kiedy będzie mi smutno.

Jednakże są tacy, co od najmłodszych lat walczą o swoje marzenia i ostatecznie je realizują.

3. PODSUMOWANIE

Przedstawione przez autorkę błędy zostały wyekscerpowane z tekstów pisanych przez osoby, które kilka miesięcy później opuściły Uniwersytet Łódzki z dyplomem filologa oraz informacją w suplemencie do dyplomu, że są przygotowane do pracy lektora JPJO. Wydawać by się mogło, że takie osoby – nawet pisząc teksty bez przygotowania i pod presją czasu, nie powinny popełniać tak licznych i różnorodnych błędów językowych. Należy niewątpliwie zadać sobie pytanie, jak wykładowcy kształcący przyszłych nauczycieli języka polskiego jako obcego mogą przeciwdziałać temu negatywnemu i – wierzę – ogólnopolskiemu zjawisku. Działania, które można podjąć, mają różnorodny charakter. Niektóre – jak uzupełnienie programów kształcenia – wymagają zmian organizacyjnych i nakładów finansowych. Inne – jak kształtowanie krytycznej i aktywnej postawy wobec słabej znajomości własnego języka wśród studentów, można zastosować od razu i na własną rękę. Uważam też, że istnieje pilna potrzeba dyskusji na temat problemu niedostatecznej kompetencji językowej kandydatów na lektorów JPJO.

BIBLIOGRAFIA

- Bańko M., 2009, *Słownik dobrego stylu, czyli wyrazy, które się lubią*, Warszawa.
- Gębał P. E., 2013, *Modele kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce i w Niemczech. W stronę glottodydaktyki porównawczej*, Kraków.
- Markowski A., 2012, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa.
- Müldner-Nieckowski P., 2003, *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego*, Warszawa.
- Saloni Z., 1971, *Błędy językowe w pracach pisemnych uczniów liceum ogólnokształcącego. Próba analizy językoznawczej*, Warszawa.
- sjp.pwn.pl
- Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, 2011, red. A. Markowski, Warszawa.

Iwona Dembowska-Wosik

**LANGUAGE ERRORS IN TEXTS WRITTEN BY PROSPECTIVE TEACHERS OF
POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE**

Keywords: language error, Polish as a foreign language teacher education, language competence

Summary. The author analyses language errors found in texts written by the University of Lodz students preparing to work as teachers of Polish as a foreign language. She presents a classification of these errors and numerous examples. They illustrate the alarming phenomenon that the future teachers of Polish as a foreign language do not possess sufficient competence in their own native language (which is true for both students of Polish philology at the B.A. and M.A. level and foreign philologies). Therefore, there exists an urgent need to take action against this worrying tendency.